

Graeme SMALL, *George Chastelain and the Shaping of Valois Burgundy. Political and Historical Culture at Court in the Fifteenth Century (Studies in History)*, Woodbridge, The Boydell Press – The Royal Historical Society, 2011, 302 s. ISBN 978-18-43836-34-6

Monografie Graema Smalla, profesora středověké historie na Univerzitě v Glasgow, seznamuje čtenáře se životem a dílem George Chastellaina (1414/15–1475), jednoho z oficiálních kronikářů burgundských vévodů Filipa Dobrého a Karla Smělého. Vzhledem k významu a postavení burgundské pozdně středověké historiografie v evropském vývoji tohoto žánru stojí za to, seznámit s touto prací také české čtenáře. Burgundská historiografie nejen vznikala na přímou objednávku panovnického dvora, ale byla spolutvůrcem a zároveň legitimizujícím činitelem burgundského státu, o jehož vývoji současně informovala, a jeho panovníka. V kontextu středověké historiografie stojí za pozornost i ojedinělá skutečnost, že burgundští dvorští historikové zřejmě jako první v Evropě dostávali za svá díla honorář. George Chastelain je vedle Oliviera de la Marche navíc považován za jednoho ze dvou nejlepších francouzsky píšících autorů 15. století.

Monografie je rozdělena na šest částí, které se týkají osoby kronikáře, jeho kariéry, jeho vztahu k oběma výše zmíněným panovníkům, politické kultury doby, psaní kroniky a jejího dalšího života.

První kapitola je věnována období od Chastellainova narození v roce 1414 nebo 1415 až do roku 1446, tedy době, než se stal vévodovým dvořanem. Small se domnívá, že tato část kronikářova života byla pro jeho budoucí pohled na svět klíčová. V další části své práce autor sleduje léta 1446–1475, kdy Chastelain působil na burgundském dvoře a postupně se integroval do burgundské elity. Dne 25. června 1455 ho vévoda Filip ustanovil svým oficiálním historikem. Z postradatelného dvořana se tak postupně stal politicky aktivním a privilegovaným zasvěcencem, dobře informovaným o politickém dění a kultuře, což je podle Smalla třeba si uvědomit pro porozumění Chastellainově kronice. Chastelain zemřel 13. února 1475.

Ve třetí kapitole Small charakterizuje Chastellainovu dobu, její kulturu a zvyklosti. Zdůrazňuje, že podnět k sepsání kroniky vyšel od Filipa Dobrého, který se rozhodl oslavit burgundské úspěchy oficiální historiografií. Jak dále ukazuje G. Small, Chastelain se přiblížil k povolání profesionálního spisovatele nejbližší, jak to bylo v 15. století možné. Smyslem Chastellainova díla byla oslava vévody Filipa Dobrého.

Čtvrtá kapitola pojednává o vzniku samotné kroniky. Analýzu ztěžuje skutečnost, že se kronika dochovala jen v několika nesouvislých fragmentech, v nichž jsou neúplné věty a chybějí tu celé kapitoly. To evokuje domněnku, že dílo nebylo dokončeno a komplikuje to jeho interpretaci. Proto také někteří historikové považují kroniku za neúspěch, jak konstatuje G. Small v úvodu kapitoly. Z Chastellainovy doby se dochoval pouze jediný rukopis, zřejmě pracovní exemplář, v němž najdeme četné úpravy, nejspíše autorovy. Chastelain v kronice hojně využíval odkazy, jejichž pomocí čtenáře upozorňoval na rozmanité souvislosti. Odkazy na nedochované části kroniky do jisté míry umožňují udělat si představu o jejím obsahu.

V páté kapitole G. Small konstatuje, že Chastellainovi současníci, kteří četli jeho kroniku, ji nevnímali tak, jak by ji vnímali moderní čtenáři. Centrální ideou kroniky je franko-burgundská jednota. Chastelain zařazuje francouzské dějiny, z nichž vy-

cházejí také dějiny Burgundska, do univerzálních dějin. Francouzi jsou prezentováni jako poslední ze série velikánů, kteří dominují svým současníkům.

V poslední kapitole se G. Small zabývá publikem kroniky. Obecně se předpokládá, že jeho dílo mělo malý dopad na historickou kulturu v 15. století. Příčiny této skutečnosti bývají spatřovány buď v tom, že pro novou vládnoucí vrstvu již nebyla přínosná, nebo v zásahu cenzury. V této souvislosti se G. Small pokusil zmapovat alespoň první vlastníky dodnes zachovaných rukopisů kroniky. Význam kroniky vidí především v jejím vlivu na historiografy 16. a 17. století (La Marche, Lefevre, Haynin), protože právě pod vlivem Chastellaina se vyvinul nový žánr oficiální historiografie.

Small připomíná i Chastellainovo vyprávění o událostech, které mají spojitost s českými zeměmi. Na líčení o návštěvě císaře Karla IV. v Paříži v roce 1378 (s. 135), kde Chastellain čerpal především z *Velkých francouzských kronik* v recenzi Pierra d'Orge-monta, G. Small dokládá, že Chastellain využil i díla jiných francouzských kronikářů.

Druhá zmínka, týkající se českých zemí, je v pasáži vysvětlující systém odkazů v kronice. Small píše, že Zikmundovo tažení proti husitům (1420–1431) je řešeno v druhém fragmentu, ale Chastellain nenaznačuje, že by tuto problematiku detailněji zpracoval v části kroniky, která je dnes ztracená. Chastellain tu předpokládá vyšší politickou kulturu svého publika, kterému není třeba připomínat pozadí husitského hnutí (s. 151).

Graeme Small provedl ve své práci podrobnou analýzu Chastellainova díla a s mimořádnou důkladností zmapoval význam kroniky i životní příběh jejího autora. Nepominutelný přínos monografie spočívá v tom, že autor osvětluje pozadí vzniku Chastellainovy kroniky a skutečnosti, které formovaly Chastellainovy názory a postoje. Za pozornost stojí i uvedené informace ze zákulisí burgundského dvora.

Kniha je vybavena soupisem dochovaných rukopisů kroniky, rejstříkem a seznamem literatury. Čtenář však postrádá obrazovou přílohu s ukázkami rukopisů kroniky.

Ilona Adamírová

OPEN ACCESS

Claudia MODDELMOG, *Königliche Stiftungen des Mittelalters im historischen Wandel. Quedlinburg und Speyer, Königsfelden, Wiener Neustadt und Andernach (= Stiftungsgeschichten 8)*, Berlin, Akademie Verlag GmbH, 2012, 311 s., ISBN 978-3-05-005782-8, eISBN 978-3-05-005783-5;

Tillmann LOHSE, *Die Dauer der Stiftung. Eine diachronisch vergleichende Geschichte des weltlichen Kollegiatstifts St. Simon und Judas in Goslar (= Stiftungsgeschichten 7)*, Berlin, Akademie Verlag GmbH, 2011, 576 s., ISBN 978-3-05-005665-4

Obě recenzované knihy, disertace obhájené u berlínského medievisty Michaela Borgolteho, mají společné téma, zbožné nadace v jejich nejrůznějších formách, počínaje těmi velkými, tzv. rámcovými, zahrnujícími celé kláštery a jiné duchovní komunity, až po ty malé, nesamostatné, jako např. oltářnictví nebo anniversaria. Spojuje je rovněž časový rozsah neomezuující se jen na středověk, nýbrž sledující osudy nadací v historických proměnách, kdy se zásadním způsobem měnily socio-kulturní podmínky, v nichž byly předreformační (katolické) nadace ukotveny, tedy